

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра управління та освітніх технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
(назва)
“09” червня 2025р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ОСНОВАМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

Галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»

Спеціальність D3 «Менеджмент»

Освітня програма «Управління закладом освіти»

Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

Розробники: професор кафедри управління та освітніх технологій, доктор пед.
наук, професор Гречаник Н. І.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності»

Дисципліна формує у здобувачів системне уявлення про методологію та організацію наукових досліджень, а також основи правового захисту результатів інтелектуальної діяльності. Студенти опановують методи дослідження, структуру наукового пізнання, академічну доброчесність, етику, культуру цитування та управління науковими даними. Вивчаються основи авторського, патентного та суміжного права, правила оформлення об'єктів інтелектуальної власності, механізми їх комерціалізації та правові інструменти захисту. Практичні заняття сприяють розвитку вмінь планувати, реалізовувати та презентувати результати досліджень, належно їх оформлювати. Зміст дисципліни має міждисциплінарний характер і поєднує елементи філософії науки, інноваційного менеджменту та права. Опанування курсу створює підґрунтя для підготовки кваліфікаційних робіт, участі в наукових заходах і подальшої професійної діяльності у сфері науки, освіти та інновацій.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	D3 «Менеджмент»	
Освітня програма	Управління закладом освіти	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	Денна	заочна
Курс (рік підготовки)		
Семестр		
Лекційні заняття	15 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	8 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	72 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	2 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти системного уявлення про теоретико-методологічні засади, логіку та етапи наукового пізнання, здатності до самостійної науково-дослідної діяльності, а також набуття знань щодо механізмів правової охорони результатів інтелектуальної діяльності. У процесі опанування дисципліни здобувачі оволодівають практиками формування наукових ідей, постановки проблем, вибору відповідних методів дослідження, оформлення результатів наукової роботи, а також засвоюють основи патентного права, авторського права і засади комерціалізації інтелектуальної власності.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або використання інновацій за невизначеності умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 7. Здатність розробляти проєкти, управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість

СК10. Здатність планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження, презентувати їх результати

СК12. Здатність до самостійного опанування новими знаннями, використання сучасних освітніх та дослідницьких технологій у сфері менеджменту

СК13. Здатність формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати математичні та комп'ютерні моделі, застосовувати статистичні методи і моделі для аналізу об'єктів і процесів у сфері менеджменту

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах

ПРН 8. Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи для вирішення задач управління організацією

ПРН 13. Планувати і проводити наукові дослідження, демонструвати результати наукових робіт та готувати їх до оприлюднення

ПРН 15. Будувати і досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі об'єктів і процесів у сфері менеджменту

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. <i>Організаційно-методичні основи наукових досліджень</i>													
Тема 1. Основні поняття і категорії методології наукового дослідження		14	2	2			10	12	2	-			10
Тема 2. Інформаційна база наукового дослідження.		14	2	2			10	15	—	-			15
Тема 3. Методика організації та реалізації теоретичних і експериментальних досліджень.		16	2	2			12	14	2	2			10
Тема 4. Курсова, бакалаврська, дипломна та магістерська роботи: написання, оформлення, захист.		17	2	2			13	16	2	2			12
Разом за модулем 1		61	8	8			45	57	6	4			47
Модуль 2. <i>Наукові комунікації в дослідженнях магістрів та основи інтелектуальної власності</i>													
Тема 5. Наукові комунікації в управлінні дослідницькою діяльністю.		9	2	2			5	14	2	2			10
Тема 6. Апробація та		10	2	2			6	10	-	2			8

публікація результатів наукового дослідження.													
Тема 7. Законодавчо-нормативний супровід охорони інтелектуальної власності та принципи академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі		10	3	3			4	9	2	-			7
Разом за модулем 2.		23	7	7			15	33	4	4			25
Усього годин		90	15	15			60	90	10	8			72
Курсовий проєкт (робота) з _____ (якщо є в навчальному плані)													
Усього годин		90	15	15			90	90	10	8			72

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Основні поняття і категорії методології наукового дослідження	2/2
2	Інформаційна база наукового дослідження.	2/-
3	Методика організації та реалізації теоретичних і експериментальних досліджень.	2/2
4	Курсова, бакалаврська, дипломна та магістерська роботи: написання, оформлення, захист.	2/2
5	Наукові комунікації в управлінні дослідницькою діяльністю.	2/2
6	Апробація та публікація результатів наукового дослідження.	2/-
7	Законодавчо-нормативний супровід охорони інтелектуальної власності та принципи академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі	3/2
	Разом	15/10

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Об'єкт і предмет наукового пізнання. Методологія наукового пізнання: поняття, класифікаційні рівні і основні принципи.	2/-
2	Інформаційна база наукового дослідження.	2/-
3	Наукові комунікації в управлінні дослідницькою діяльністю.	2/2
4	Методика теоретичних і експериментальних досліджень. Експеримент як засіб отримання нових знань. Розробка методики експерименту. Обробка експериментальних даних. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту.	2/2
5	Курсова, бакалаврська, дипломна та магістерська роботи: написання, оформлення, захист	2/2
6	Апробація та публікація результатів наукового дослідження.	2/2
7	Система правової охорони інтелектуальної власності	3/-
	Разом	15/8

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Специфіка наукового і повсякденного пізнання. Проблематика наукових	10/10

	досліджень. Науково-дослідна діяльність студентів	
2	Оцінка ефективності наукового дослідження	10/15
3	Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідницькій роботі. Особливості інформаційного пошуку при проведенні наукового дослідження.	12/10
4	Вимоги щодо проведення статистичних спостережень. Вимоги до оформлення ілюстрацій, таблиць, формул, додатків.	13/12
5	Набуття студентами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма. Складання звітів про науково-дослідні роботи і публікація їх результатів.	5/10
6	Складання і подання заявки на винахід. Апробація наукових матеріалів. Наукова стаття. Виступ, доповідь, інформаційне повідомлення на семінарах, наукових, науково-практичних конференціях, симпозіумах	6/8
7	Санкції за порушення академічної доброчесності. Інструменти підвищення ефективності кодексу академічної етики. Особливості перевірки на академічний плагіат дисертаційних робіт. Поняття про право інтелектуальної власності. Місце та роль інтелектуальної власності у світовому економічному розвитку.	4/7
	Разом	60/72

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

(вибрати необхідне чи доповнити)

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист лабораторних/практичних, розрахункових/графічних робіт, проектів;
- пірінгове оцінювання, самооцінювання.

7. Методи навчання *(вибрати необхідне чи доповнити)*:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. <i>Організаційно-методичні основи наукових досліджень</i>		
Лекція 1	Знають і розуміють: сутність і зміст основних понять методології наукового дослідження (наука, наукове пізнання, метод, методика, теорія, гіпотеза, факт, дослідницька	5

	проблема тощо)рівні та структуру методологічного знання (філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова, технологічна методології)	
Практична робота 1.	Знають і розуміють: сутність і зміст основних понять методології наукового дослідження (наука, наукове пізнання, метод, методика, теорія, гіпотеза, факт, дослідницька проблема тощо); Вміють: формулювати дослідницьку проблему, об'єкт, предмет і мету дослідження з урахуванням методологічного підґрунтя; добирати відповідні понятійно-категоріальні апарати для побудови логіко-структурної моделі дослідження.	8
Самостійна робота 1.	Виявляють здатність: до рефлексії над методологічними підходами в сучасній науці; до обґрунтування доцільності вибору певної методологічної парадигми для вирішення конкретних наукових завдань; до інтеграції методологічних знань у міждисциплінарне академічне середовище.	5
Лекція 2.	Знають і розуміють: сутність, структуру та роль інформаційної бази у науковому дослідженні; типи джерел наукової інформації (первинні, вторинні, емпіричні, теоретичні, статистичні, електронні тощо); принципи добору, систематизації та критичного аналізу інформації; етичні та правові норми використання інформаційних джерел, зокрема щодо академічної доброчесності та авторського права.	5
Практична робота 2.	Уміють: знаходити, відбирати та класифікувати релевантні джерела наукової інформації відповідно до теми дослідження; критично оцінювати достовірність, актуальність і наукову цінність інформаційних ресурсів; формувати аналітичний огляд літератури з визначеної теми дослідження. Мають навички: роботи з наукометричними базами даних (Scopus, Web of Science, Google Scholar, інституційні репозитарії тощо); оформлення бібліографічних посилань і списків літератури відповідно до академічних стандартів; використання цифрових інструментів для управління бібліографією (наприклад, Zotero, Mendeley, EndNote).	8
Самостійна робота 2.	Виявляють здатність: до самостійного формування та оновлення інформаційної бази на різних етапах дослідження; до інтеграції міждисциплінарної інформації з метою розширення контексту наукового аналізу; до дотримання етичних норм використання інформації в освітньо-науковій діяльності.	5
Лекція 3	Знають і розуміють: сутність, специфіку та взаємозв'язок теоретичних і експериментальних методів у структурі наукового дослідження; основні етапи організації теоретичного та експериментального дослідження; принципи побудови гіпотези, вибору методів дослідження, розроблення програми експерименту; вимоги до достовірності, об'єктивності та надійності наукових результатів.	5
Практична робота 3.	Уміють: визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження в контексті теоретичних та експериментальних підходів; розробляти методику проведення дослідження відповідно до обраної наукової проблематики; збирати, систематизувати та аналізувати експериментальні дані із	7

	застосуванням відповідного інструментарію. Мають навички: планування та організації експериментальної роботи (у тому числі формувального та контрольного експериментів); статистичної обробки результатів дослідження та їх наукової інтерпретації; оформлення звітності та представлення результатів теоретичних і практичних досліджень у наукових публікаціях.	
Самостійна робота 3.	Виявляють здатність: до самостійного здійснення повного циклу наукового дослідження: від формулювання гіпотези до узагальнення висновків; до критичного аналізу результатів власних і сторонніх досліджень; до забезпечення валідності та наукової етики при реалізації теоретико-експериментального дослідження.	5
Лекція 4.	Знають і розуміють: структуру, змістові вимоги та функціональне призначення курсової, бакалаврської, дипломної та магістерської роботи; етапи підготовки дослідницького проєкту: вибір теми, формулювання мети, завдань, обґрунтування методології, розробка структури, аналіз результатів; академічні вимоги до оформлення тексту наукової роботи, цитування, складання бібліографії, використання додатків; процедури організації та проведення публічного захисту наукової кваліфікаційної роботи.	5
Практична робота 4.	Уміють: формулювати наукову проблему, мету, гіпотезу та завдання дослідження; структурувати зміст наукової роботи відповідно до вимог освітньої програми та академічних стандартів; оформлювати текст роботи з дотриманням норм академічної доброчесності (цитування, уникнення плагіату, правове використання джерел). Мають навички: планування дослідницького процесу та раціонального розподілу часу; підготовки презентаційних матеріалів і захисту результатів перед фаховою аудиторією; редагування, оформлення, верстки, складання анотацій, резюме, додатків до наукової роботи.	7
Самостійна робота 4.	Виявляють здатність: до самостійного виконання кваліфікаційної наукової роботи відповідно до обраного напрямку; до аргументованого представлення результатів дослідження, відповідей на фахові запитання, участі в науковій дискусії; до дотримання академічної етики, вимог до інтелектуальної власності та стандартів вищої освіти при захисті кваліфікаційної роботи.	5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Наукові комунікації в дослідженнях магістрів та основи інтелектуальної власності		
Лекція 5	Знають і розуміють: сутність, функції та види наукових комунікацій у системі управління дослідницькою діяльністю; роль комунікацій у формуванні наукових колективів, мереж, партнерств і наукових шкіл; особливості академічної мобільності, наукової співпраці, публічної презентації результатів дослідження; стандарти академічної комунікації, включно з публікаційною етикою, міжнародними вимогами до оформлення наукових текстів і публікацій.	5

Практична робота 5.	Уміють: застосовувати сучасні інструменти наукової комунікації (електронні платформи, наукометричні бази даних, наукові соціальні мережі, конференційні системи тощо); організовувати ефективну комунікацію між учасниками дослідницьких проєктів, координувати спільну діяльність у межах наукових ініціатив; формулювати, структурувати та презентувати результати досліджень у форматі наукової статті, доповіді, тез конференцій, постеру, наукового повідомлення. Мають навички: участі в наукових обговореннях, форумах, колоквіумах, конференціях; створення і просування особистого наукового профілю (у Google Scholar, ORCID, ResearchGate, Scopus тощо); ведення конструктивного наукового діалогу українською та іноземними мовами, у тому числі у міждисциплінарному та міжнародному контекстах.	15
Самостійна робота 5.	Виявляють здатність: до формування ефективної стратегії наукової комунікації в межах дослідницької діяльності; до інтеграції в наукове середовище та формування академічних партнерств; до управління інформаційними потоками та науковими контактами з метою підвищення якості, результативності та впливовості дослідницької діяльності.	3
Лекція 6	Знають і розуміють: сутність, мету та форми апробації результатів наукового дослідження; типи наукових публікацій (статті, тези, монографії, рецензії тощо) та їх специфіку; критерії науковості, новизни, обґрунтованості та достовірності результатів дослідження; вимоги до структури, стилістики, мови та оформлення публікацій відповідно до академічних стандартів і редакційних політик фахових видань.	5
Практична робота 6.	Уміють: добирати відповідні форми апробації (наукові конференції, семінари, круглі столи, публікації у фахових журналах); готувати й оформлювати наукові статті, тези, аналітичні матеріали відповідно до обраної наукової тематики; дотримуватися вимог до цитування, посилань, анотування та уникати порушень академічної доброчесності. Мають навички: написання та редагування текстів наукових публікацій українською та іноземними мовами; підготовки доповідей і презентацій для наукових заходів, участі в публічному захисті результатів досліджень; роботи з електронними платформами подання наукових робіт (OJS, Crossref, інституційні репозитарії, наукометричні бази).	15
Самостійна робота 6.	Виявляють здатність: до критичного оцінювання якості власної та сторонньої наукової продукції; до стратегічного планування апробації та публікації результатів дослідження з урахуванням цільової аудиторії та наукової цінності; до реалізації принципів академічної етики й авторського права в процесі поширення результатів наукової праці.	4
Лекція 7	Знають і розуміють: основні положення чинного законодавства України та міжнародно-правових актів у сфері інтелектуальної власності (авторське право, суміжні права, патентне право тощо); нормативно-правові акти, що регламентують академічну доброчесність у системі вищої освіти і науки (зокрема Закон України «Про освіту», положення про академічну доброчесність у ЗВО); види	5

	порушень академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, фабрикація, самоплагіат тощо) та юридичні наслідки їх вчинення.	
Практична робота 7.	Уміють: ідентифікувати об'єкти інтелектуальної власності, що виникають у процесі наукової та освітньої діяльності; застосовувати правові механізми захисту прав інтелектуальної власності у власній науковій роботі; визначати порушення принципів академічної доброчесності та розробляти шляхи їх попередження у дослідницькій діяльності. Мають навички: коректного використання джерел та оформлення посилань відповідно до академічних стандартів; реєстрації авторських прав на результати наукової діяльності (публікації, навчальні ресурси, винаходи, комп'ютерні програми тощо); дотримання вимог доброчесності в процесі написання, публікації та апробації наукових праць.	15
Самостійна робота 7.	Виявляють здатність: до реалізації правової та етичної відповідальності в контексті академічної діяльності; до формування та підтримки культури академічної доброчесності у професійному середовищі; до інтеграції норм інтелектуального права та принципів етики в освітньо-наукову практику з метою забезпечення якості, прозорості та легітимності результатів досліджень.	3
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проєкт/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	Добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - [Курс: Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності | Навчальний портал НУБіП \(pubip.edu.ua\)](#));
- посилання на цифрові освітні ресурси;
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни (якщо вона передбачена навчальним планом).

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Башкір О. І. Навчально-методичний посібник «Методологія науково-педагогічного дослідження та презентація його результатів»: для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії». Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 93 с.
2. Головач Н.В. Навчальна програма дисципліни «Методика наукових педагогічних досліджень» (для магістрів). К.: МАУП, 2018. 30 с.
3. Ковальчук Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень: навч. посіб. — Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с.
4. Кухта М.І., Ваколя З.М. Методи дослідження в педагогіці: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УЖНУ», 2021. 20 с.
5. Лавриченко Н. М. Методологія наукових досліджень: педагогіка: Вінніченко М. Д. Суми, 2018, 56 с.
6. Лаврук М. М. Л-13 Методика науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник / М. М. Лаврук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 148 с.
7. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
8. Положення про написання і захист магістерської роботи. Київ: Редакційно-видавничому відділі НУБіПУ, 2020. 37. с.
- додаткова
9. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навч.посіб./В.О. Коваль; за ред. С.В. Чікін. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: НТУУ «КПІ», 2019. 262 с.
10. Журавська Н.С. Методика навчання та виховання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу: монографія. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 608 с.
11. Оспіщев В.І. Технологія наукових досліджень в економіці: навч. посіб./ В.В. Кривошей Київ: Знання. 2018. 255 с.
12. Палеха Ю., Основи науково-дослідної роботи: навч. посіб. /Н.Леміш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 336 с.
13. Вища атестаційна комісія України – [http : // www. vak .org .ua](http://www.vak.org.ua)
14. Законодавча база Верховної Ради України – [http : // www. zakon . rada . gov . ua/](http://www.zakon.rada.gov.ua/) 5.
10. Міністерство освіти і науки України – [http: // www. mon. gov . ua](http://www.mon.gov.ua)
15. Науково-практичний журнал «Наука та інновації» – [http : // www. nas . gov . ua/ scinn](http://www.nas.gov.ua/scinn)
16. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – [http : // www/ nbuv . gov . ua /](http://www/nbu.gov.ua/)
17. Освітній портал – [http : // www. osvita . org . ua/](http://www.osvita.org.ua/)
18. Український інститут науково - технічної та економічної інформації – [http : // www/ uointei . kiev . ua /](http://www/uointei.kiev.ua/)

19. БД SCOPUS – [http : // www. scopus.com](http://www.scopus.com)
20. Пошукова система GOOGLE АКАДЕМІЯ – [http : // www. scholar .google . com. ua /](http://www.scholar.google.com.ua/)
21. Проект „Відкритий світ інформаційних технологій” – <http://www.idea-ukraine.org/>
22. Веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України (Київ) – <http://www.nplu.org/>
23. Веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова (Київ) – <http://www.ukrbook.net/>
24. Веб-сайт „Бібліотеки в мережі Internet” <http://library.zntu.edu.ua/reslibrel.html>
25. Веб-сайт Бібліотеки Конгресу США [http://www.loc.gov /](http://www.loc.gov/)
26. Веб-сайт Національної бібліотеки Франції www.bnf.fr/ – Bibliothèque Nationale или BNF
27. Веб-сайт Британської бібліотеки – www.bl.uk/
28. Курс Moodle. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1577>